O‘ZBEKISTONNING MUSTAQILLIK YILLARIDAN HOZIRGI DAVRGACHA BO‘LGAN IJTIMOIY HAYOTI

Ataboyeva Muyassar Baxromovna
Toshkent davlat tibbiyot universiteti
Chirchiq filiali,Ijtimoiy fanlar va xorijiy
tillar kafedrasi CHDPU mustaqil izlanuvchisi
muyassarataboyeva2@gmail.com
Nutaliyev Doniyor Yodgor o’gli
Toshkent davlat tibbiyot universitetiChirchiq filiali

Annotatsiya: Mustaqillik yillarida O‘zbekiston ijtimoiy hayotida tub o‘zgarishlar amalga oshirildi. Jamiyatda erkin fikrlaydigan, bilimli, vatanparvar avlod shakllanmoqda. Hozirgi kunda O‘zbekiston inson manfaatlarini ustuvor qo‘ygan, adolatli va farovon jamiyat sari izchil harakat qilmoqda. Unda mamlakatda amalga oshirilgan islohotlar, modernizatsiya jarayonlari, ta’lim va sog‘liqni saqlash tizimlaridagi o‘zgarishlar, yoshlar va ayollar siyosati, fuqarolik jamiyatining rivojlanishi, raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar kabi sohalar muhim ahamiyatga ega ekanligi ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, barqarorlik, adolat va inson qadri tushunchalari asosida yangi O‘zbekistonning ijtimoiy taraqqiyoti baholangan.[1]

Kalit so‘zlar: Mustaqillik, Ijtimoiy hayot, Islohotlar, Modernizatsiya, Yangi O‘zbekiston, Inson qadri, Ta’lim tizimi, Sog‘liqni saqlash, Yoshlar siyosati, Ayollar huquqlari, Fuqarolik jamiyati, Axborot texnologiyalari, Taraqqiyot strategiyasi, Barqarorlik, Adolat, Rivojlanish, Kambag‘allikni kamaytirish, Raqamli iqtisodiyot, Innovatsiya, Ochiqlik va hamkorlik.

Аннотация: В годы независимости в социальной жизни Узбекистана произошли коренные изменения. В обществе формируется свободомыслящее, образованное, патриотичное поколение. В настоящее время Узбекистан последовательно движется к справедливому и процветающему обществу, ставя интересы человека на первое место. Рассматриваются проведённые реформы, процессы модернизации, изменения в системе образования и здравоохранения, политика в отношении молодежи и женщин, развитие гражданского общества, цифровая экономика и инновации. Особое внимание уделяется устойчивости, справедливости и достоинству человека как основам социального развития нового Узбекистана.

Ключевые слова: Независимость, Социальная жизнь, Реформы, Модернизация, Новый Узбекистан, Достоинство человека, Система образования, Здравоохранение, Молодежная политика, Права женщин, Гражданское общество, Информационные технологии, Стратегия развития, Стабильность, Справедливость, Развитие, Снижение бедности, Цифровая экономика, Инновации, Открытость и сотрудничество.

Annotation: During the years of independence, significant changes took place in the social life of Uzbekistan. A free-thinking, educated, and patriotic generation is being formed in society. Today, Uzbekistan is steadily moving towards a just and prosperous society, prioritizing human interests. It highlights the key reforms, modernization processes, changes in the education and healthcare systems, youth and women’s policies, the development of civil society, digital

economy, and innovations. The social progress of New Uzbekistan is also evaluated based on stability, justice, and human dignity.

Keywords: Independence, Social life, Reforms, Modernization, New Uzbekistan, Human dignity, Education system, Healthcare, Youth policy, Women’s rights, Civil society, Information technologies, Development strategy, Stability, Justice, Development, Poverty reduction, Digital economy, Innovation, Openness and cooperation

O‘zbekistonning mustaqillik yillaridan hozirgi davrgacha bo‘lgan ijtimoiy hayoti

1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston Respublikasining mustaqilligi e’lon qilinishi mamlakat tarixida yangi davrni boshlab berdi. Mustaqillik yillari davomida siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Asosiy maqsad — fuqarolarning farovonligini oshirish, inson huquqlarini himoya qilish va jamiyatda adolat, barqarorlik hamda taraqqiyotni ta’minlash edi. O‘zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti Islom Abdug‘aniyevich Karimov mustaqillik yillarida mamlakatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotini tubdan o‘zgartirib, mustaqil davlat qurishning mustahkam asoslarini yaratgan buyuk davlat arbobi sifatida tarixda o‘chmas iz qoldirdi. U rahbarlik qilgan davrda O‘zbekistonning ijtimoiy siyosati inson manfaatlariga, adolat, barqarorlik va taraqqiyotga qaratilgan edi. Islom Karimovning “avvalo inson, uning hayoti, huquqlari va manfaatlari” degan tamoyili mamlakatda olib borilgan barcha islohotlarning g‘oyaviy asosiga aylandi.

Ijtimoiy siyosatning asosiy tamoyillari

Islom Karimov mustaqillikning ilk yillaridayoq ijtimoiy soha islohotlarini davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilab berdi. U shunday degan edi:

“Islohotlar – bu inson uchun, inson manfaatlari uchun. Hech qanday islohot odam taqdiri hisobiga bo‘lishi mumkin emas.” Mazkur yondashuv asosida ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, aholini ijtimoiy himoya qilish, ta’lim va sog‘liqni saqlash tizimlarini rivojlantirish, yoshlar va ayollar manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan qator dasturlar hayotga tatbiq etildi.

Ta’lim tizimidagi islohotlar

Islom Karimov davrida ta’lim tizimi O‘zbekiston ijtimoiy hayotining eng muhim tarkibiy qismiga aylandi. 1997-yilda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun hamda “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” mamlakatda uzluksiz ta’lim tizimini shakllantirish, yosh avlodni zamonaviy bilim va kasb-hunarlarga ega etish uchun huquqiy va tashkiliy asos yaratdi. Shuningdek, akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari tarmog‘i tashkil etilib, o‘quv jarayonlari zamonaviy standartlarga moslashtirildi. Oliy ta’lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyati kuchaytirildi. Bu o‘z navbatida ilm-fan va ishlab chiqarish o‘rtasidagi aloqalarni mustahkamladi.

Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimi

Karimov boshchiligida sog‘liqni saqlash tizimi ham chuqur isloh qilindi. 1998-yilda qabul qilingan “Sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilish” dasturi orqali qishloq joylarda oilaviy poliklinikalar tarmog‘i tashkil etildi, tibbiyot xodimlarining malakasini oshirish, onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish bo‘yicha muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi. 1993-yilda Prezident tashabbusi bilan “Sog‘lom avlod uchun” jamg‘armasi tuzildi. Mazkur jamg‘arma sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, bolalar salomatligini yaxshilash va yosh avlodni ma’naviy barkamol etib tarbiyalashda katta rol o‘ynadi. Bundan tashqari, aholini ijtimoiy himoya qilish

tizimi takomillashtirilib, kam ta’minlangan oilalar, nogironlar va keksalar uchun turli ijtimoiy yordam dasturlari joriy etildi. Pensiya, nafaqa va stipendiyalar muntazam ravishda oshirib borildi.

Ayollar va yoshlar siyosati

Islom Karimov ayollarni jamiyatning faol qatnashchisi sifatida ko‘rdi. Uning tashabbusi bilan “Xotin-qizlar qo‘mitasi” faoliyati kengaytirilib, ayollarning mehnat bozoridagi o‘rni mustahkamlandi, ularni kasbiy tayyorlash dasturlari yo‘lga qo‘yildi. Onalik va bolalikni muhofaza qilishga oid qator qonunlar qabul qilindi. Karimov shunday degan edi: “Jamiyatda ayolga bo‘lgan hurmat — xalqning ma’naviyat darajasini belgilaydi.” Yoshlar siyosati ham Islom Karimov faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘ldi. 1996-yilda “Kamolot” yoshlar harakati tashkil etildi. Yoshlar uchun ta’lim, sport va madaniyat sohalarida keng imkoniyatlar yaratildi. Iqtidorli yoshlar uchun “Ulug‘bek” va “Nihol” davlat mukofotlari ta’sis etildi.

Madaniyat va ma’naviyat sohasidagi islohotlar

Islom Karimov “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” asarida milliy g‘urur, vatanparvarlik va ma’naviy uyg‘onish g‘oyalarini ilgari surdi. Uning rahbarligida madaniyat muassasalari, teatrlar, muzeylar va kutubxonalar qayta tiklandi. Mustaqillik, Navro‘z, Konstitutsiya kuni kabi milliy bayramlar umumxalq qadriyatiga aylandi. Fuqarolik jamiyati institutlari — nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoat birlashmalari, OAVlar faoliyati kengaydi. Shu tariqa, O‘zbekistonda ma’naviy va siyosiy erkinlik asosida fuqarolik jamiyati shakllandi.

Ijtimoiy barqarorlik va millatlararo totuvlik

Islom Karimov uchun jamiyatdagi totuvlik va barqarorlik eng muhim qadriyat edi. Uning siyosati millatlararo do‘stlik va diniy bag‘rikenglikka asoslandi. Har bir millat va konfessiya vakillarining huquqlari teng ravishda himoya qilindi. Diniy ekstremizmga qarshi kurashda u ma’rifat va tarbiya yo‘lini tanladi. Bu esa O‘zbekistonni barqaror, tinchliksevar mamlakat sifatida dunyoga tanitdi.

Modernizatsiya va yangilanish davri (2000–2016-yillar)

Bu davrda O‘zbekiston ijtimoiy sohada barqaror o‘sish va modernizatsiya bosqichiga kirdi. Aholining turmush darajasi oshdi, yangi uy-joylar, sog‘liqni saqlash muassasalari, ta’lim maskanlari barpo etildi. Yoshlar siyosati davlat e’tiborida bo‘ldi: “Kamolot” yoshlar tashkiloti, “Sog‘lom avlod uchun” dasturlari amalga oshirildi. Ayollarni qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy adolat va millatlararo totuvlik siyosati mustahkamlandi. Axborot texnologiyalarining kirib kelishi bilan jamiyatda axborot madaniyati rivojlandi.

Yangi O‘zbekiston davrida ijtimoiy hayot (2017-yildan hozirga qadar)

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida “Yangi O‘zbekiston” konsepsiyasi asosida keng ko‘lamli islohotlar boshlandi. “Inson qadri – eng oliy qadriyat” tamoyili asosida ijtimoiy siyosatning markazida inson manfaatlari turmoqda. Ta’lim tizimi isloh qilinib, xalqaro universitetlar ochildi, onlayn ta’lim shakllari joriy etildi. Tibbiyot tizimi modernizatsiya qilinmoqda, “Sog‘lom hayot uchun 5 tashabbus” dasturi orqali sog‘lom turmush targ‘ib qilinmoqda. Ayollar va yoshlar huquqlarini himoya qilishga, nogironlar uchun imkoniyatlarni kengaytirishga alohida e’tibor berilmoqda. Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, OAV erkinligini kengaytirish, korrupsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi.

Ijtimoiy hayotdagi dolzarb masalalar va istiqbollar

Aholining bandligi, uy-joy bilan ta’minlanishi, ta’lim sifati va ekologiya masalalari bugungi kunda ham muhim ahamiyat kasb etadi. “2030-yilgacha taraqqiyot strategiyasi” asosida ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, kambag‘allikni kamaytirish va raqamli iqtisodiyotga o‘tish maqsad qilingan. Yangi davr O‘zbekiston jamiyatini ochiqlik, hamkorlik va innovatsion tafakkur yo‘lida rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

O‘zbekiston Respublikasining mustaqillik yillaridan boshlab (1991-yildan) hozirgi kungacha bo‘lgan ijtimoiy hayoti – aholining turmush tarzi, ta’lim, sog‘liqni saqlash, madaniyat, bandlik va ijtimoiy himoya kabi sohalar – tubdan o‘zgardi. Mustaqillikning ilk yillarida (1991–2000) mamlakat sovet davridagi markazlashtirilgan iqtisodiyotdan bozor iqtisodiyotiga o‘tish davrini boshdan kechirdi. Shu davrda ish bilan ta’minlash va ijtimoiy himoya tizimi qiyinchiliklarga duch keldi, ko‘plab korxonalar yopildi yoki qayta tuzildi, ta’lim tizimi esa sovet andozasidan milliy modelga o‘tkazildi. O‘zbekistonliklar orasida chetga ish izlab ketish (migratsiya) ham boshlanib, aholi turmush darajasi past bo‘ldi. 2000–2016-yillarda islohotlar va barqarorlik davri boshlandi. Ta’lim tizimi isloh qilinib, 9 yillik majburiy umumiy ta’lim va kollej-litsey tizimi joriy etildi. Sog‘liqni saqlash tizimida oilaviy poliklinikalar, shoshilinch yordam va skrining markazlari tashkil qilindi. Ayollar va yoshlar siyosati bo‘yicha davlat dasturlari ishlab chiqildi, ijtimoiy barqarorlik saqlanib, biroq siyosiy erkinliklar cheklangan edi. Shu davrda migratsiya davom etib, asosan Rossiya va Qozog‘istonga ish izlab ketganlar ko‘p bo‘ldi.

2016–2021-yillarda Prezident Shavkat Mirziyoyev hokimiyatga kelishi bilan ochiqlik va keng ko‘lamli islohotlar davri boshlandi. Ochiqlik siyosati e’lon qilindi, ijtimoiy tarmoqlar faol bo‘ldi, senzura yumshadi. Bandlik va mehnat bozorida islohotlar amalga oshirildi, tashqi migratsiya rasmiylashtirildi va “Ishga marhamat” markazlari ish boshladi. Yoshlar masalasi “Yoshlar ittifoqi” va “Yoshlar daftari” orqali tartibga solindi. Xotin-qizlar uchun gender tenglikka e’tibor oshdi, “Ayollar daftari” amaliyoti joriy qilindi. Tibbiyotda davlat xizmatlari kengaytirildi, tug‘ruq va onalikni qo‘llab-quvvatlovchi dasturlar kuchaydi. “Obod qishloq” va “Obod mahalla” loyihalari orqali ijtimoiy infratuzilma yaxshilandi. 2021-yildan hozirgi kungacha bo‘lgan davr “Yangi O‘zbekiston” davri sifatida ajralib turadi. Sog‘liqni saqlash sohasida “Sog‘lom ona – sog‘lom bola” dasturlari kengaymoqda, onlayn tibbiyot xizmatlari va oilaviy shifokor amaliyoti joriy etildi, tibbiyotda raqamlashtirish jadallashdi. Ta’lim tizimi 11 yillik majburiy ta’limga kengaytirildi, xalqaro universitetlar ochilmoqda, onlayn ta’lim tizimi rivojlanmoqda va oliy ta’limga kirish shaffoflashtirilmoqda. Ijtimoiy himoya yagona reyestri joriy etilib, yordamga muhtoj qatlamlar (nogironlar, yolg‘iz keksalar, kam ta’minlanganlar) qo‘llab-quvvatlanmoqda. Bandlikni oshirish maqsadida “Hunarmandchilik”, “Oilaviy tadbirkorlik” va “Yoshlar biznesi” dasturlari amalga oshirilmoqda, ayollar va yoshlar uchun subsidiyalar va kreditlar berilmoqda. Mahallalarda ijtimoiy hayotni rivojlantirish uchun mahalla raisi tizimi joriy etildi, mahalla orqali ijtimoiy muammolar hal qilinmoqda. Internet va axborot-kommunikatsiya tarmoqlariga kirish kengayib, fuqarolar faolligi oshdi.

Tadqiqotimiz natijasida ijtimoiy hayotga doir amaliy va nazariy tahlillar umumiylashtirib ularning qulay modeli shakillantirildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ijtimoiy hayot va taraqqiyot jurnali maqolalari. – Toshkent: Fanlar akademiyasi nashriyoti, 2018–2024-yillar.
2. Ijtimoiy siyosat asoslari. Darslik. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.

3. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: O‘zbekiston, 1997
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomalari (2017–2024-yillar). – www.president.uz
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmoni. – 2022-yil 28-yanvar.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi rasmiy portali – www.gov.uz
8. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi – www.lex.uz
9. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma’lumotlari – www.statistics.uz